

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕΣΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ

Ένα ανέκδοτον κείμενον του ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Τό ανέκδοτον κείμενον του Ν. Καζαντζάκη πού δημοσιεύομεν κατωτέρω, έγραψή τό 1956 κατόπιν προσκληρώσεως του και τότε ύπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως κ. Κ. Τσατσού, διά νά χρησιμεύση ως πρόλογος δι' ένα λεύκωμα φωτογραφιών από την Έλλάδα, τό όποϊον έπρόκειτο νά δημοσιεύση ο έκδοτικός οίκος «Ρέμπραντ» του Βερολίνου. Η καθυστέρησις της άποστολής και της μεταφράσεως του έν λόγω κειμένου, καθώς και άλλαι δυσχέρειαι, δέν επέτρεψαν τελικώς νά περιληφθή εις τό λεύκωμα, τό όποϊον εκυκλοφόρησε τόν Αύγουστον του 1957 μέ φωτογραφίας του κ. Ντ. Μ. Νόσκ, κείμενον του λογοτέχνου κ. Ρ. Χάγκελσταινγκ και πρόλογισμένον υπό του καγκελάριου κ. Κ. Άντενδουερ και του κορυφαίου ποιητού κ. Χέρμαν Έσσσε. Ούτω, τό κείμενον του Καζαντζάκη παρέμεινεν ανέκδοτον εις τά αρχεία της Υπηρεσίας Τύπου της Έλληνικής Στρατιωτικής Άποστολής Βερολίνου, ή όποια ειχε την πρωτοβουλιαν της διαπραγματεύσεως του όλου θέματος και ή όποια, τιμώσα την μνήμην και τό ελεύθερον ελληνικόν φρόνημα του Καζαντζάκη, μάς ένεπισητεύη την δημοσίευσιν του. Διατηρούμεν την όρθογραφίαν του χειρογράφου:

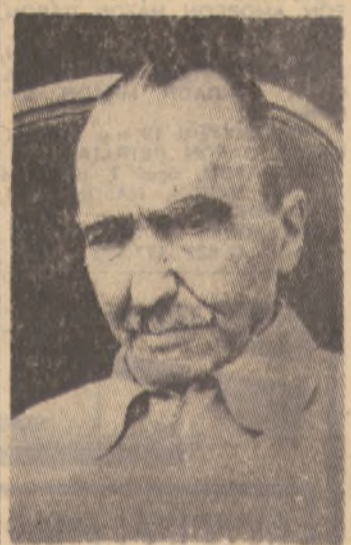
Κάθε μέγας λαός μέ ιστορικήν άποστολή στον κόσμο έχει την κραγή του: Οι Όδραίοι φωνάζουν τό Θεό, οι Ίνδοι μαχονται πίσω από τό φαινόμενα νά θρούν την ούσια, οι Κινέζοι αγωνίζονται νά θάλουν σέ τάξη την επίγεια ζωή, οι Αιγύπτιοι κραυγάζουν μέσα από τά μνήματα και ζητούν άθανασία. Οι Έλληνες χαμήλωσαν τά μάτια τους στή γήϊν έτοιμή κι ανέλαβαν από την ιστορική μίση μιά δύσκολη μέγλη άποστολή: νά μετατρέψουν την ζεκαπιστήρι άναρχία και τή σκλαδιά σ' έλευθερία.

Πολλοί, έκστατικοί μπροστά από τούς ναούς και τ' αγάλματα, από τή μυθολογία, τή φιλοσοφία και την τέχνη της Ελλάδας, κηρύκουν: Η μυστική άποστολή της Ελλάδας είναι ή Όμορφιά. Νά παραλάβει τις άναρθρες κραγές της Άνατολής και νά τις μεταουσιώση σ' έναρθρο λόγο. Νά δεχτεί τό θάρραρο ζόσαν της Άσίας, νά τό άλαφρώσει από τό θάρος και νά μετατρέψει τό λαοπερό ένστικτο του ανθρώπου σέ άγαλμα όμορφιάς. Νά δεχτεί σ' άγοργιάλια της την παχύσαρκη, πολύμισση Άστάρτη και νά την μεταουσιώση σέ Άφροδίτη.

Μά αν θέλομε νά ζητήσομε βαθύτερα τό κρυφό νόημα της Έλληνικής μοίρας θά βρούμε έτοιμο: Ό πίο θαθής σκοπός της Ελλάδας σάθηκε πάντα νά μετατρέψει τή σκλαδιά σ' έλευθερία. Πίσω από τ' άλληλοσυγκρουόμενα έξωτερικά περιστατικά της ελληνικής ιστορίας, υπάρχει κάτι σταθερό κι άκατάλυτο, μιά έξωτερική άρμονία, πού άποτελεί την ούσια της ράσας μας: ο άγώνας για την έλευθερία.

Έτσι ο άγώνας σάθηκε τό άληθινό θάμα. Φέρετε σέ νου σας τούς μακρινούς καιρούς πού άρχιζε ή ανθρώπινη ιστορία, πώς ειταν τά προελληνικά άνθρωπομαζώματα: Άνάμεσα Άνατολής και Δύσης, στό πίο ιερό γεωγραφικό σταυροδρόμι του κόσμου, ή Ελλάδα, Μικρή, άγονη, φτωχή, κατακοματισμένη από τή θάλασσα, άρτά κατοικημένη από χωριάτες και ψαράδες Άνατολικά της και κατά νότου, οι φοβερές Δοκληπρωτικές άφτοκρατορίες, ή Αίγυπτος, ή Άσσυρία, ή Περσία ΄δυτικά και κατά θορά, φυλές άγριες, πού σαν άνήμερα θοριά ζούσαν σέ πυκνά θάση ή σέ άπέραντες έρημιές και θρέφονταν μέ ώμά κρέατα, μέ δελάνια και ριζες. Δυό άνθρωπινα κοπάδια: Στό ένα οι άνθρωποι ζούσαν οκλάδοι, χωρίς ιδέα για ανθρώπινη άξιοπρέπεια στό άλλο ζούσαν άναρχοί και άνοργάνοι, άλληλοκυνθούσαν και ποτέ δέν τούς πέρσσε από τό νου νά υποτάξουν τό άκαλίνωτο άτομικό

ένστικτο σέ πειθαρχημένο κοινωνικό ρυθμό. Δέν ειχε ακόμα δρει ο άνθρωπος τή δύσκολη, τριόβγενη ίσορόπηση ανάμεσα σκλα-

Ο Ν. Καζαντζάκης

διάς κι άναρχίας ζούσε ακόμα ο άνθρωπος σαν άγριο, επικίνδυνο θοριο — ποτέ άλυσοδεμένο, ποτέ άκαλίνοτο.

Την κρίσιμη άφή στιγμή παρουσιάστηκε ο Homo Ellenicus. Για πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία ο νους ειδε καθαρά ποιά δρομο πρέπει ν' ακολουθήσει ή ανθρωπότητα μπε δεξιά στό θάραθρο της σκλαδιάς, μπε άριστερά στό θάραθρο της άναρχίας πρώτος ο Έλληνας χάραζε ένα στενό μονοπάτι ανάμεσα σέ δυό θάραθρα: τό μονοπάτι της έλευθερίας. Για πρώτη φορά στον πλανήτη έτοιμον άπόκτησε καθαρή συνείδηση για τό δικαιώματα και τις ύποχρεώσεις του. Δέ μέθωσε από τό δικαιώματα, δέν έξουθενόθηκε από τις ύποχρεώσεις του: Πήρε από τόν άναρχούμενο άτομισμό όλα τά γόνιμα στοιχεία, δέκτηκε από την πειθαρχημένη ύποταγή όλα τά γόνιμα στοιχεία και δημιουργησε τό καταπληκτικό ανθρώπινο θάμα πού ονομάζεται Έλευθερία.

Ο Έλληνας ύπήρξε ο πρώτος άνθρωπος πού έλαβε συνείδηση της ανθρώπινης άξιοπρέπεια και σήκωσε τό μέτωπο μπροστά στους τυράνους — έξωτερικούς κι έξωτερικούς — και τόλμησε νά πει: Όχι στίς ίσχυρότερες του μέ θάρραρες δυνάμεις.

Άπό τή στιγμή πού ο Έλληνας χάραζε τό άγιο έτοιμο μονοπάτι της έλευθερίας, ή ελληνική φυλή δημιούργησε για όλους πια τούς αιώνας, τή Άύτρωση του ανθρώπου. Δύσκολος ο άγώνας της, ποτιόμενος μέ δάκρυα κ' αίμα κάθε σπιθαμή ελληνικής γής, κάθε θουνό, κάθε άκρογιάλι, έχει σμαδεφτεί από τά αιματομένα άχνάρια πού άφήνει πάντα ή έλευθερία περπατώντας άπάνω στή γήϊν.

Άπό την πεδιάδα του Μαραθώνα έως τά γκρεμισμένα τειχη του Μεσολογγίου κι από τό Μεσολόγγι έως τά θρυλικά θουνά της Βόρειας Ήπειρου, κι από τή Βόρειο Ήπειρο έως τή μεγαλομάρτυρα

Κύπρο, μπορούμε θήμα μέ θήμα, αιώνα, μέ αιώνα, νά παρακολουθήσομε άπάνω στην Έλλάδα τό περπάτημα της έλευθερίας. Και πάντα, και σήμερα ακόμα, στή μεγάλη άδιαντροπία του συγκρονου κόσμου, ή περιφάνη, ή φτωχή, ή κουρελιασμένη Έλλάδα, ή καταματομένη από τό ίδιο της τό αίμα, ή καταπληγομένη από τούς ίδιους της τούς φίλους, στέκεται όρθια, στό μεγάλο ήθικό ζεπασμό του κόσμου και φορδεί στό αίματομένα μαλλιά της, σαν την Έλευθερία, ένα στεφανί καμομένο από τό λίγο χορτάρι πού έχει άπομεινεί στή ρημαγμένη της γής.

Τέτοια περιφέρεται; τάρρα, από θουνό σέ θουνό, από χωριό σέ χωριό, από πολιτεία σέ πολιτεία, όλο αίματα κι άνένδοτη, ή Έλευθερία στό ήρωικό άρχοντοήσι, την Κύπρο. Τέτοια περιφέρεται, αιώνας σσαντοπληγισμένη κι άθανατη, μέσα στην ιστορία μας και πάει μπροστά ή Έλλάδα, μέ κίντυνο της ζωής της, και της άνοίγει δρομο.

Άγρυπνη, πεινασμένη, μέ όλάνοικτα μάτια. Καταδιωγμένη από έκτρούς και σωμαχούς, σπαραγμένη από τά ίδια τά παιδιά της, ήρωική πρωτοπόρα μίση άφστηρής μοίρας πού τή σπρώκνει ν' άνεβαίνει άκατάπαφτα, ή Έλλάδα σπκόνει τό σταθρό της κι άνεβαίνει τόν άνήθορο του αιώνιου μαρτυρίου και της αιώνια άνανεούμενης άνάστασης.

Ένα άπόκρυφο Εύαγγέλιο άναφέρει πως ο πολυαγαπημένος μαθητής Ίωάννης στέκονταν κάτω από τό σταθρό και κοιτάζε μέ θουρκομένα μάτια τό Σωτήρα σταθρομένο έδλεπε καθαρά τό πρόσωπο του Ίησοϋ νά σπαράζει από τόν πόνο. Μά σιγά σιγά, τό πρόσωπο άφανίζονταν κι ο Ίωάννης άξαφνα κυριέφτηκε από τρόμο δέν έδλεπε πια άπάνω στό σταθρό τό πρόσωπο του Χριστού παρά χιλιάδες πρόσωπα — άντρες, γυναίκες, παιδιά — σταθρομένα. Κι έπειτα, όλομειδιά, όλα άφανίστηκαν. Δέν έμεινε πια στον έρημο θράκο παρά ο Σταθρός κι άπάνω στό σταθρό μιά Κραδγή σταθρομένη.

Η κραδγή όημερα έτοιμή ή σταθρομένη, ή γεμάτη πόνο κι άνάσταση, είναι ή Έλλάδα.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

ΕΚΥ
Η
ΚΑ
ΠΑΔ

γκρέκα